

Олександр Слободяник
Уманський державний
педагогічний університет
ім. Павла Тичини
(м. Умань, Україна)

ФЕМІНІСТСЬКИЙ РУХ – ЕЛІМІНАЦІЯ СЕКСИЗМУ

Феміністський рух у демократичному суспільстві є важливим фактором не лише у політичному житті, а й впливовим екстралінгвальним чинником розвитку мови. Зі зростанням жіночого руху посилюється кампанія за елімінацію сексизму. Ці соціальні перетворення відображено у мові.

Вчені зазначають, що феміністкам вдалося вплинути на мовну політику досить успішно (особливо в Сполучених Штатах та Німеччині) [5; 1; 3; 6].

Феміністська критика мови характеризує англійську мову як *gender-biased language* – тобто мову, сповнену упереджень у відношенні до певних гендерних груп; мову, вільну від стереотипів та упереджень називають *bias-free language*. Для виправлення ситуації пропонується штучне введення у мовленнєвий обіг нейтральних лексичних одиниць, займенників, форм звертання тощо. Номінація “дегендеризованої” мови включає наступні лексеми: *gender-neutral, gender-fair, genderless*.

Many guidelines for nonsexist language encourage either the replacement of the generic masculine with sex-inclusive or sex-neutral forms or rewriting to avoid the need for a singular pronoun [4, с. 33].

Деякі елементи феміністського лексикону відразу входять до широкого вжитку у мовній спільноті, інші залишаються на периферії загальноновживаної мови. Наприклад, широкого розповсюдження набула форма *he or she* (*Every student should hand in his or her paper in time*), а займенник *thon* (телескопне утворення від частин слів *that* та *one*) вживається рідко, його вважають досить пишномовною, поетичною та надуманою формою.

Феміністки вважають хибним вживання займенника чоловічого роду *he* для позначення третьої особи однини (*false generic*) та з метою запобігання цьому явищу пропонують наступні варіанти: *sexless plural (all, they), s/he, she (shis, shim), he or she*. Протилежні займенники називаються *male-biased* та *non-male-biased* відповідно:

There are many areas in which male-biased language is used in the law. [2, с. 345].

Нормативні акти у США пропонуть не вживати мову статевих стереотипів – “*avoid sexist writing*”, “*use non-sexist writing in legal documents*”.

Вчені зазначають, що “мова є більш консервативною системою, ніж суспільство”, “сексистські терміни віддзеркалюють, але не формують суспільну ситуацію”. У мові віддзеркалюються процеси, спрямовані на встановлення гендерної рівноваги.

У сучасній англійській мові відбуваються процеси, що вказують на її перетворення в інклюзивну мову. Перш за все, це тенденція своєрідної “дегендеризації мови”, яка полягає в перетворенні одиниць з елементом *man*: *mankind – humanity, man-made – synthetic, the common man – the average person*.

Яскравою постає тенденція використання альтернативних варіантів узагальнюючого займенника третьої особи однини. “*Every professor knows their students’ mistakes*”.

У зв’язку з проблемами впровадження інклюзивної мови до загального вжитку виникає необхідність видання спеціальних вказівок та посібників щодо використання інклюзивної мови в установах освіти та виховання.

Феміністки наполягають, щоб було припинено вживання суфіксів (*-ess, -ette*) в лексемах, що позначають жінок. Деякі прибічники рівноваги в мові говорять про невживання “жіночих” суфіксів, наприклад: *author, conductor, manager*.

Феміністські ідеї вплинули на назви професій, що включають до свого складу елемент *man*, наприклад: *fireman – firefighter* (пожежник, адже варіант *пожежниця* звучить майже безглуздо, бо жінок у цій професії небагато),

fisherman – *fisher* (рибалка), *foreman* – *supervisor* (цікаво, що цю лексему було запозичено в українську мову – *супервайзер, старший*). Наведемо інші приклади: *salesperson* (продавець), *police officer* (полицейський), *spokesperson* (делегат, оратор), *anchorperson* (ведучий/ведуча).

Разом з терміном “інклузивна мова” існує також назва “паралельна мова” – однаково поважне оформлення звертання до жінок та чоловіків.

Значне місце у сучасній англійській мові посідають інновації, які вирішують як лексичну, так і граматичну проблеми боротьби проти сексизму. Подібні настрої щодо необхідності змін певних явищ у мові набули досить широкого розповсюдження, але фактичної елімінації сексизму в мовленні не відбулося – тобто цей процес ще продовжується.

ЛІТЕРАТУРА

1. Потапов В. В. Попытки пересмотра гендерного признака в английском языке // Гендер как интрига познания / В. В. Потапов ; Сб. статей под ред. А. Кирилиной. – М. : Рудомино, 2000. – С. 151-167.
2. Hamilton M. Jury Instructions Worded in the Masculine Generic // The Women and Language Debate / M. Hamilton, B. Hunter, S. Stuart-Smith. – New Brunswick : Rutgers's, 1994. – P. 340-347.
3. Hoffmann U. Sprache und Emanzipation / U. Hoffmann. – Frankfurt : Campus Vrlg, 1976. – 156 p.
4. Martyna W. Beyond the He-Man Approach // Language, Gender and Society / W. Martyna. – Rowley (Mass.), 1983. – P. 25-37.
5. Romaine S. Language in Society: An Introduction into Sociolinguistics / S. Romaine. – Oxford : Oxford University Press, 1994. – 235 p.
6. Smith P. Language, the Sexes and Society / P. Smith. – Oxford : Blackwell, 1985. – 211 p.